

Opera van Rob Zuidam over Johanna de Waanzinnige

Voorkeur voor excentrieke vrouwen

De Dag in de Branding, het vierjaarlijkse, aan hedendaagse muziek gewijde evenement in Den Haag, draait deze keer om Rob Zuidam en zijn opera 'Rage d'Amours'. Aanleiding vormt de toekenning van de Kees van Baarenprijs van de Johan Wagenaar Stichting aan de in 1964 geboren componist. Een andere opera van zijn hand, 'Suster Bertken', gaat over anderhalve week in Utrecht in première. Als componist blijkt Rob Zuidam van excentrieke vrouwen te houden.

Door Aad van der Ven

Het operarepertoire, vooral dat uit het begin van de vorige eeuw, is niet vrij van vrouwen met psychotische trekjes. De kroon spant natuurlijk Salome, die in het gelijknamige werk van Richard Strauss het op haar verzoek afgehakte hoofd van een profeet kust. Maar ook in deze tijd zijn er talrijke, nauwelijks minder morbide voorbeelden van chique decadentie die een voorkeur voor de combinatie dood en erotiek tonen.

Louis Andriessen en Peter Greenaway ('Rosa') konden er goed mee overweg, net als Rob Zuidam met zijn opera 'Rage d'Amours', waarvoor hij zelf het libretto schreef. Het hoofdpersonage is hier een vrouw die geen afstand kan doen van het lijk van haar dierbare echtgenoot. Een obsessieve liefde leidt hier tot zelf gekozen vereenzaming. Zuidam behoort tot de componisten die het afgelopen decennium spraakmakende bijdragen aan het Neder-

Rob Zuidam ► Foto: Joost van den Broek/Hollandse Hoogte

landse operarepertoire hebben geleverd. Philippe Boesmans en Klaas de Vries waren zijn leraren, maar het is vooral zijn mentor Hans Werner Henze die hem sterk heeft beïnvloed. Klaus Umbach, de gevreesde muziekrecensent van Der Spiegel noemde Zuidam 'ein genialischer Hund' naar

aanleiding van zijn opera 'Freeze'. Die gaat over Patty Hearst, dochter van een mediamagnaat en slachtoffer van een geruchtmakende ontvoering in 1974. Zij krijgt steeds meer begrip voor de motieven en daden van haar kidnappers en sluit zich bij de groep aan om bankovervallen te plegen.

De ouverture begint met harde, koude akkoorden à la Louis Andriessen, maar al snel blijkt dat Zuidam meer pijlen op zijn boog heeft. De muziek van 'Freeze' is vaak heel poëtisch, vooral waar Patty zelf aan het woord is, en toont in de instrumentale effecten de subtiele penseelstreken van een fijnschilder. Zowel in deze opera als in enkele andere stukken is de stijl eerder Amerikaans dan Europees. Zuidam heeft iets van de lyriek en de kleurenrijkdom van Samuel Barber. Hij is dan ook bijna een halve Amerikaan. Zijn eerste grote successen beleefde hij in Tanglewood, waar hij een prestigieuze compositieprijs kreeg plus een opdracht van het Boston Symphony Orchestra, waaruit de opera 'Rage d'Amours' is voortgekomen. Hij bezoekt de Verenigde Staten geregeld en gaf dit jaar college aan Harvard University.

Als componist is Rob Zuidam, net als zijn vroegere collega's Puccini en Richard Strauss, blijkbaar gefascineerd door bijzondere, excentrieke vrouwen. Na Patty Hearst volgde 'Adam in ballingschap', zijn op Vondel gebaseerde opera, waarin Eva de dominerende figuur is. In zijn nieuwe opera 'Suster Bertken', die komende weekende in Utrecht in première gaat, draait de handeling om een 16de-eeuwse kluiszenares, die 57 jaar lang in een klooster woonde en daar religieuze poëzie schreef met een onverwacht erotische lading.

In 'Rage d'Amours' gaat het om Johanna de Waanzinnige (1479-1555), die de dood van de door haar vurig beminde Filips de Schone, haar jonggestorven

echtgenoot, niet kan accepteren. In een doodskist sleept zij het stoffelijk overschot met zich mee door Spanje, overtuigd als zij is van zijn wederopstanding. Soms opent ze de kist en omhelst het lichaam. Net als Zuster Bertken brengt Johanna de rest van haar leven, zesenvertig jaar in haar geval, in totale afzondering door. Haar kloostercel kijkt uit op de grafombe, waarin Filips uiteindelijk zijn definitieve rustplaats heeft gevonden.

De componist/tekstdichter laat Johanna de Waanzinnige uitbeelden door drie sopranen, die ieder een aspect van haar gecompliceerde persoonlijkheid vertegenwoordigen. Bij de eerste Nederlandse voorstellingen in 2005 hadden Claron McFadden, Young Hee Kim en Barbara Hannigan die taak. De eerste twee keren terug, de plaats van Hannigan wordt nu ingenomen door Katrien Baerts. Otto Tausk dirigeert het Residentie Orkest. Rob Zuidam werkt intussen aan enkele andere partituren, waaronder een Requiem voor het Nederlands Kamerkoor en het ASKO/Schönberg Ensemble. Ook wil hij een liederencyclus voor sopraan en kamerorkest componeren op gedichten van de 16de-eeuwse Spaanse mysticus en priester San Juan de la Cruz.

'Rage d'Amours' van Rob Zuidam. Solisten en Residentie Orkest onder leiding van Otto Tausk. Scènebeeld: Peter Missotten/Filmfabriek. Kostuums: Carel van Laere. Zaterdag 11/12 en zondag 12/12, 15.00 uur en 14.15 uur, Philipszaal. Toegang gratis. Meer informatie: www.dagindebranding.nl